

Zondag 12 mei - zondag Jubilate

Lezingen: Psalm 100
 Johannes 10 : 22 – 30

Wat kunnen we er naar verlangen dat het voorjaar wordt. Na frisse dagen, met regen en wind, kunnen we zo blij zijn met zonnige dagen. We zijn blij dat het eindelijk voorjaar is. Het kan nog wel wat fris zijn, maar de winterkou is verdreven. De natuur opent zich meer en meer en de zon wint elke dag aan kracht. Het is lente. Maar in het evangeli gedeelte dat we vandaag gelezen hebben is het winter. Het staat er met zoveel woorden. Een mededeling waar je gemakkelijk overheen leest, maar die als je er even bij stil staat, best opmerkelijk is.

In Jeruzalem wordt het feest van de Tempelwijding gevierd. Chanoeeka, waarop de Joden vieren dat de tempel weer in gebruik is genomen in de tijd van de Makkabeeën. Het feest lijkt uiterlijk op ons Kerstfeest, omdat het ook midden in de winter wordt gevierd, in de donkerste dagen van het jaar. De symboliek van het licht speelt een belangrijke rol. Je mag veronderstellen dat de lezers van het Johannesevangelie deze informatie kennen. Het is opvallend dat het feest en de achtergrond daarvan niet uitgelegd wordt. Toch staat er dat zinnetje achteraan: het was winter. Waarom? Als iedereen weet wat het feest van de tempelwijding inhoudt, dan zal men toch ook bekend zijn met het feit dat dit in de winter wordt gevierd. Waarom moet dat dan erbij vermeld worden?

Het is misschien niet zo'n belangrijk punt. U zult er hopelijk niet van wakker liggen, maar toch. Niets staat in de bijbel zomaar.

Het zou heel goed kunnen, dat deze mededeling iets meer wil zeggen dan alleen een nadere tijdsbepaling. Het is winter: dat is tegelijk een sfeertekening. Het schetst de ijzige sfeer die er in het directe vervolg heerst tussen Jezus, die daar in Jeruzalem is, in de tempel, en de Joden die hem omringen en op hem aandringen. Het zegt iets over de gevoelstemperatuur – onder nul – tussen Jezus en de Joden, zoals de mensen met wie hij in debat is in het evangelie telkens worden genoemd. Een term die bewust de afstand accentueert, de ijzige verhouding beklemtoont. Direct na deze korte confrontatie, waar we zo dadelijk dieper op ingaan, staat er dat de Joden ‘weer stenen oprapten omdat ze Hem/Jezus willen stenigen’.

Ik zal eerst iets vertellen over dat contrast en hoe dat werkt in het evangelie van Johannes.

Eerst dat contrast, dat scherpe tegenover van Jezus aan de ene kant en ‘de’ Joden aan de andere. Daar zou veel over te zeggen zijn, ook omdat deze sfeertekening nogal doorgewerkt heeft in onze christelijke visie op de Joden en het Jodendom.

Johannes heeft er een handje van om sterk met contrasten te werken. Dat kun je op allerlei plaatsen in zijn evangelie aanwijzen. Hij tekent bewust met zwart en wit. Dat komt de nuance niet altijd ten goede – dus is het belangrijk dat we dat er zelf bij bedenken.

Het heeft er ook mee te maken dat dit laatste evangelie is geschreven in een tijd dat het verschil tussen gelovigen uit de Joden, zoals de eerste leerlingen, en de nieuwe gelovigen uit de niet-Joodse wereld, dat het verschil tussen beiden al bijna een conflict was geworden.

Op vele plaatsen lees je dat in het evangelie als het ware terug. Ook daar valt veel meer over te zeggen.

Wat volgens mij van belang is, is om te onderkennen dat de Joden hier niet zozeer geassocieerd moeten worden met het gehele Joodse volk, maar dat dit het etiket is dat de tegenstanders van Jezus opgeplakt krijgen. Daar kun je ongelukkig mee zijn, vanwege al die historisch misverstanden, maar zo functioneert het nu eenmaal hier.

De tegenstanders (de Joden) die scherp tegenover Jezus staan. Jezus die in dit evangelie ook opmerkelijk alleen staat – de leerlingen komen niet of nauwelijks in het verhaal voor, tenminste niet in deze hoofdstukken; ze zijn lang niet zo prominent aanwezig als in andere evangeliën.

Ook dat, Jezus alleen tegenover een collectief van tegenstanders, typeert de stijl van Johannes, het werken met scherpe contrasten.

Nu kunnen we vervolgens opletten wat die tegenstanders hier tegen Jezus zeggen.

Er staat dat ze om hem heen komen staan – je voelt als het ware de dreiging. Ze sluiten hem in, ze omsingelen Hem zou je ook kunnen vertalen. En in één adem door vragen ze Hem: ‘Hoe lang houdt u ons nog in het onzekere? Als u de Messias bent, zeg het ons dan ronduit’.

In die vraag klinkt iets van verwijt door en een soort ongeduld. Dat is vreemd. Ook dat er gesproken wordt van de Messias – een woord dat tot hier toe nauwelijks tot niet is gevallen. Jezus heeft al diverse malen gesproken over de Mensenzoon en over zichzelf als de Zoon van de Vader, maar Messias, gezalfde, Christos – dat is slechts eenmaal ter sprake gekomen in het

gesprek met de Samaritaanse vrouw bij de put – en nooit in die vele en uitgebreide gesprekken met de Joden.

Dus ook het antwoord van Jezus is dan wat vreemd. Hij zegt: ‘Dat heb ik u al gezegd, maar u gelooft het niet’. Opnieuw valt de bitse toon op, de ijzige sfeer. Maar vooral, als je kritisch leest, dat Jezus wel zegt ‘dat heb ik u gezegd’, maar dat dit nergens in dit evangelie als zodanig is aan te wijzen.

Jezus zegt vervolgens: ‘Wat ik namens mijn Vader doe getuigt over mij, maar u wilt me niet geloven...’

Een poging om het verder uit te leggen: Misschien is dan niet met zoveel woorden gezegd dat ik – Jezus – de Messias ben, maar wat Ik **doe**, in de naam van mijn Vader, dat zegt genoeg. Wat Ik doe, is een veelzeggend getuigenis over mij en dus over Mijn Vader, maar jullie geloven het niet.

Waar gaat het hier toch om?

Jezus spreekt tegen de Joden, ja, maar beter nog: Hij spreekt zijn tegenstanders aan. De mensen die niet geloven – dat staat er twee keer.

Wie zijn dat? De Joden? De mensen die niet geloven?

Of, en nu vraag ik om even uw fantasie in te schakelen: of zijn wij dat soms, ben ik dat misschien, die tegenstander, die het zo moeilijk vindt om te geloven...?

Zijn wij dat, die onze vragen hebben, met een zeker verwijt en ongeduld?

Is dat een rare gedachte?

Wat zeggen de Joden tegen Jezus? Hoe lang houdt u ons nog in het onzekere...

Wat zeggen mensen vandaag, wat verzuchten mensen eigenlijk

door de geschiedenis heen: Hoe lang duurt het nog, voordat we er iets van zien, van die goede God, van dat beloofde koninkrijk?

Waarom laat God zich niet vaker zien, waarom niet overtuigend zien? Waarom grijpt God niet in? Waarom blijft het allemaal zo in het vage, de onzekerheid?

Dat Koninkrijk van U, wordt dat nog wat, zoals de schrijver Gerard Reve ooit verwoordde?

Die vraag van de Joden, is de vraag van de tegenstanders, van de oppositie, die Jezus en de boodschap van Jezus door alle tijden heeft ontmoet.

Dat speelt natuurlijk ook al in de tijd dat dit evangelie is geschreven, één, twee generaties na Jezus – waarin de prille kerk in conflicten is verwickeld, intern tussen joodse christenen en niet-joodse, maar in toenemende mate ook extern, als een minderheid in het Romeinse Rijk, soms bedreigd, soms vervolgd, maar altijd in het gedrang. Hoe lang houdt u ons nog in het onzekere? Waar vinden wij vastheid en zekerheid?

Het is de vraag die in elke generatie opnieuw aan de orde is, de prangende vraag van het geloof, dat zoekt naar bevestiging. En we vinden het vaak zo weinig, die zekerheid, in deze wereld en in de gang van het leven, en soms zelfs helemaal niet.

Soms weerspreekt alles die mooie woorden van het geloof.

Wanneer de winter heerst, de koude, kille oostenwind, die je de adem beneemt, die je de rillingen bezorgt.

Als je het evangelie van vandaag op deze manier leest, dan kan het opeens een tekst worden die ons aangaat. Niet alleen een verslag van een discussie ooit lang geleden ergens tussen de zuilen van Jeruzalems tempel.

Maar een uitdrukking van een vraag, een zorg, die ons ook vandaag kan bezighouden, die, de voortdurende aanvechting die bij het geloof lijkt te horen, verwoordt. Dan wordt het een woord dat ook tot ons kan spreken.

Want let nu eens op wat Jezus vervolgens zegt:

‘ U gelooft me niet omdat u niet tot mijn schapen behoort’ . Of ze niet geloven omdat ze dat niet kunnen of niet willen – dat wordt niet duidelijk, ook al geeft de nieuwe vertaling aan dat ze niet willen.

Jezus gaat daaraan voorbij. Het beeld kantelt, omdat Hij nu spreekt over zijn schapen.

En dat beeld, van de schapen en de herder, speelt in dit hoofdstuk nadrukkelijk de hoofdrol.

Het is al eerder uitgebreid aan de orde geweest in het beeld van de goede herder, maar nu ligt de nadruk op de schapen ‘die luisteren naar mijn stem, ik ken ze, en zij volgen mij. Ik geef ze eeuwig leven: ze zullen nooit verloren gaan en niemand zal ze uit mijn hand roven’. Dat staat er.

En als we proberen te geloven dat ook deze woorden ons iets te zeggen hebben.... Wat dan?

Krijgt dit antwoord van Jezus zelf, pas zijn volle betekenis tegen de achtergrond van de situatie en de vraag die er aan vooraf gaat.

De vraag van gelovigen, van zoekers, van aangevochten mensen: hoe lang nog houdt U ons in het onzekere?

Is het allemaal wel waar? Kan dat wel bestaan? Gaan we niet met elkaar naar de ondergang? Houdt het met de dood niet gewoon op? En noem alle vragen en varianten van vragen door de tijden heen maar op.

Daar tegenover zegt Jezus: mijn schapen ... zullen nooit verloren gaan ... en niemand zal ze uit mijn hand roven.

De tegenstanders stellen de vragen – hoe lang nog houdt U ons in het onzekere – vaak zijn wij zijn het ook, die aarzelen, twijfelen, zoeken, tasten, dubben en tobben en ga zo maar door. En die tegenstem moeten we niet te snel overschreeuwen, niet te gemakkelijk wegduwen – dat doen sommige gelovigen wel, maar dat levert vaak een krampachtig soort geloof op. Geforceerde vrolijkheid.

Nee, die tegenstem is vaak een deel van ons, is deel van onze levenservaring en zelfs van ons geloof.

Niet wegpoetsen dus, maar wel de uitnodiging horen, op basis van wat hier in het evangelie als woord van Jezus staat opgetekend, om de tegenstem te laten omvatten door de stem van de belofte. Om de vraag te laten omsingelen door de verzekering dat niemand ons uit de hand van de God kan roven. Jezus de Opgestane haalt de kou uit de lucht. De winter is voorbij, de lente lonkt, nieuw leven.

Tegenover de kilheid van het leven, met de meer dan terechte vragen en onzekerheden die nu eenmaal met het leven gepaard gaan, plaatst Jezus de warme tegenstroom van zijn belofte, zijn verzekering dat wie Hem toebehoort niet verloren gaat. Dat dood noch leven, engelen noch machten noch krachten, dat niets in de hele wereld ons kan scheiden van de liefde van God.

Dat kunnen we niet zien. Dat kunnen we alleen maar geloven, dat wil zeggen: ons er aan toevertrouwen.

Kome wat komt.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk
ds. Hillegonda Ploeger